

XXI. YÜZYIL BAŞLARINDA

Türk Dış Politikası Çerçevesinde
Türkiye – İran İlişkileri

Yazar

Dr. Özcan BÜYÜKGENÇ

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitap, "XXI. YÜZYIL BAŞLARINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE – İRAN İLİŞKİLERİ" adlı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

ISBN 978-625-375-975-9	Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
Kitap Adı XXI. Yüzyıl Başlarında Türk Dış Politikası Çerçevesinde Türkiye – İran İlişkileri	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Editör Marziye MEMMEDLİ ORCID iD: 0000-0001-6993-5822	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Özcan BÜYÜKGENÇ ORCID iD: 0000-0002-9647-6198	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
	Bisac Code POL011000
	DOI 10.37609/akya.4104

Kütüphane Kimlik Kartı
Büyükgenç, Özcan
XXI. Yüzyıl Başlarında Türk Dış Politikası Çerçevesinde Türkiye – İran İlişkileri
/ Özcan Büyükgenç; ed. Marziye Memmedli.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
172 s. : tablo, şekil ; 135x210 mm.
Kaynakça ve Ekler var.
ISBN 9786253759759

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

TAKDİM

Bu çalışma, jeopolitik konumu, tarihsel etkileşim derinliği ve toplumsal yapısındaki etnik çeşitlilik itibarıyla bölgesel siyasetin belirleyici aktörleri arasında yer alan Türkiye ile İran arasındaki ekonomik ve siyasal ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel odağı, iki ülke ilişkilerinin özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde geçirdiği dönüşümün, bölgesel ve küresel gelişmelerle birlikte analitik bir çerçevede değerlendirilmesidir. Bu kapsamda, Türkiye-İran ilişkileri yalnızca ikili diplomatik temaslar üzerinden değil; güvenlik, enerji, ticaret, bölgesel rekabet ve iş birliği alanları bakımından çok boyutlu bir dış politika perspektifiyle ele alınmaktadır.

Araştırmada ayrıca tarihsel süreklilik ve kırılma noktalarının daha sağlıklı biçimde ortaya konulabilmesi amacıyla, Osmanlı İmparatorluğu dönemi, İran'da 1979 sonrası siyasal dönüşüm süreci ve Türkiye Cumhuriyeti dönemi Türkiye-İran ilişkileri karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir. Bu tarihsel arka plan, güncel dış politika tercihlerini belirleyen zihniyet kalıplarının ve karşılıklı algıların anlaşılabilmesi açısından tamamlayıcı bir analitik zemin sunmaktadır.

Türkiye, jeostratejik konumu itibarıyla Avrupa, Asya ve Orta Doğu arasında bir geçiş ve etkileşim alanında yer almakta; bu durum Türkiye'ye önemli fırsatlar sunduğu kadar çok boyutlu güvenlik risklerini de beraberinde getirmektedir. Özellikle Orta Doğu olarak tanımlanan ve tarihsel olarak yoğun çatışmalara sahne olmuş bir coğrafya ile uzun sınırlara sahip olunması, Türkiye'nin dış politikasında güvenlik merkezli bir yaklaşımın süreklilik kazanmasına yol açmıştır. Bununla birlikte Türkiye, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren dış politikasında ağır-

lıkl olarak Batı eksenli bir yönelim benimsemiş; bu yönelim, Mustafa Kemal Atatürk döneminden itibaren kurumsallaşarak ilerleyen yıllarda daha belirgin bir nitelik kazanmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşme hedefi ve güvenlik mimarisinin NATO üyeliği üzerinden şekillenmesi, bu yönelimin başlıca göstergeleri olmuştur. Bu dış politika çizgisi, akademik literatürde çoğu zaman Amerika Birleşik Devletleri merkezli ve Batı odaklı bir stratejik tercih olarak değerlendirilmiştir.

Buna karşın Türkiye'nin Orta Doğu ülkeleriyle ilişkilerinin belirli dönemlerde yoğunlaşması, iç politik tartışmalara da yansımış; özellikle Turgut Özal, Necmettin Erbakan ve Recep Tayyip Erdoğan dönemlerinde bölge ülkeleriyle artan temaslar, sıklıkla “eksen kayması” tartışmaları çerçevesinde ele alınmıştır. Bu bağlamda Türkiye-İran ilişkileri de, yalnızca iki ülkenin karşılıklı çıkarları değil, Türkiye'nin genel dış politika yönelimi ve stratejik kimliği açısından da zaman zaman tartışma konusu olmuştur.

2000–2020 yılları arasında Türkiye-İran ilişkilerinin ana gündem maddelerini, karşılıklı enerji ticareti, İran'ın nükleer faaliyetleri ve özellikle Arap ayaklanmaları sonrasında derinleşen bölgesel krizler belirlemiştir. Bu süreçte Suriye merkezli iç savaş, Ankara ile Tahran'ın bölgesel önceliklerinin belirgin biçimde ayrıştığı bir alan olarak öne çıkmış; iki ülke arasındaki rekabet ve iş birliği dinamiklerini aynı anda besleyen çelişkili bir yapı ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla XXI. yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye-İran ilişkilerinin siyasal ve ekonomik boyutlarının müstakil bir akademik çalışma çerçevesinde ele alınması, hem literatür hem de politika yapıcılar açısından gerekli hâle gelmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı; XXI. yüzyılın başından itibaren ve özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı sürecinde Türkiye ile İran arasında değişen ve dönüşen ekonomik ve siyasal ilişkileri, bölgesel krizler ve küresel güç rekabeti bağlamında analiz

etmek; iki ülkenin dış politika yönelimlerini karşılaştırmalı bir biçimde ortaya koymak ve ilişkilerin geleceğine yönelik öngörüler geliştirmektir. Günümüzde derinleşen çok kutuplu uluslararası sistem, artan yaptırım politikaları, enerji arz güvenliği sorunları ve Orta Doğu'da yeniden tırmanan askerî gerilimler, Türkiye-İran ilişkilerinin stratejik değerini daha da artırmaktadır. Özellikle enerji koridorları, ulaştırma hatları, ticaret güzergâhları ve bölgesel diplomasi platformları, iki ülke arasındaki ilişkilerin yalnızca ikili değil, bölgesel istikrar açısından da belirleyici bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Ayrıca son yıllarda bölgede yaşanan savaşlar ve büyük güçlerin doğrudan veya dolaylı müdahaleleri, Türkiye ve İran'ın karşı karşıya olduğu güvenlik tehditlerinin giderek daha fazla örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Terörizm, düzensiz göç, sınır güvenliği, enerji arzının kesintiye uğraması ve ekonomik yaptırımlar gibi başlıklar, iki ülkeyi rekabetten ziyade kontrollü iş birliği ve diplomatik diyalog zeminine yönelten yapısal faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye-İran ilişkileri, yalnızca tarihsel mirasın devamı olarak değil, aynı zamanda bölgesel düzenin yeniden şekillendiği bir dönemde stratejik bir zorunluluk olarak da değerlendirilmelidir.

Türkiye'de İran üzerine yapılan akademik çalışmaların sınırlı olması, bu araştırmanın temel motivasyon kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Bu eserle, Türkiye-İran ilişkilerinin siyasal ve ekonomik boyutlarının disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınarak literatüre katkı sağlanması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara analitik bir referans çerçevesi sunulması hedeflenmektedir. Bu yönüyle çalışma, yalnızca geçmişi açıklamayı değil; aynı zamanda hızla değişen bölgesel ve küresel dengeler ışığında Türkiye-İran ilişkilerinin geleceğine dair daha sağlıklı ve gerçekçi değerlendirmeler yapılmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

İRAN'IN SOSYO POLİTİK YAPISI VE SİYASAL SİSTEMİ.....	1
1.1. İran'ın Stratejik ve Jeopolitik Konumu	1
1.2. İran'ın Etnik Yapısı.....	4
1.2.1. İran'da Türk Toplulukları	6
1.2.2. Diğer Topluluklar.....	10
1.3. İran Tarihine Genel Bir Bakış	12
1.4. İran'ın Siyasal Sistemi	38
1.4.1. Dini Lider	38
1.4.2. Diğer Siyasi Kurumlar	41

BÖLÜM 2

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE	
TÜRKİYE – İRAN İLİŞKİLERİ	49
2.1. Osmanlı Dönemi	49
2.2. Cumhuriyet Dönemi (İran İslam Devrimine Kadar).....	69
2.3. İran İslam Devrimi Sonrası Dönem (XXI. Yüzyıla Kadar)	74

BÖLÜM 3

XXI. YÜZYILDA TÜRKİYE – İRAN İLİŞKİLERİ	81
3.1. Siyasi İlişkiler	81
3.2. Ekonomik İlişkiler	106
İRAN-İSRAİL 12 GÜN SAVAŞLARI	131
SONUÇ	135
KAYNAKLAR	147
EKLER.....	155
ÖZGEÇMİŞ	163

KISALTMALAR

M.Ö.:	Milattan Önce
M.S.:	Milattan Sonra
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BM:	Birleşmiş Milletler
BP:	British Petroleum
OPEC:	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ÖSO:	Özgür Suriye Ordusu
ECO:	Ekonomik İş Birliği Teşkilatı
BMGK:	Birleşmiş Milletler Güvenlik konseyi
AEA:	Atom Enerjisi Kurumu
UAEA:	Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
GSYH:	Gayrisafi Yurtiçi Hasılası
GASOPEC:	Doğalgaz İhracatçısı Ülkeler Organizasyonu

KAYNAKLAR

1. Abrahamian, E. (2017). *Modern İran Tarihi*. İstanbul KültürYayınları.
2. Ağaoğlu, Ə. (2009). İran və İnqilabı. Bakı, Qirifli Yayınevi.
3. Akifoğlu, V. (2017). *Azerbaycan'da Milli Direniş (1917-1930)*. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı 57.2
4. Aktaş, K. (2018). Suriye ve Irak Örnekleri Üzerinden Türkiye-İran İlişkileri: İş Birliği mi Rekabet mi? *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 5(1).
5. Al Jazeera. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye-İran ilişkileri. Al Jazeera.
6. Amuzegar, J. (2013). Iran's Economy Status, Problems and Prospects.
7. Anadolu Ajansı, (2020). 11.06.2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/iran-in-misillemesiyle-kasim-suleymani-konusu-kapanir-mi/1696450>
8. Aras, B. (1996). *İran'ın Değişen Güvenlik Dengesi Çerçevesinde Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile İlişkileri*. Avrasya Dosyası.
9. Arı, K. (2015). Rıza Şah Pehlevi ve Atatürk "Men Leşkerem Sen Serdar-sen". 19 Kasım 2019 tarihinde, <https://www.turkishnews.com/tr/content/2015/01/17/riza-sah-pehlevi-ve-ataturk-men-leskerem-sen-serdar-sen/>
10. Ateş, A. (2008). XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İran İlişkileri (1774-1779). *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3).
11. Atuk, M. V. (2017). İran Şahı Rıza Pehlevi'nin Türkiye Ziyareti. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17, 219-247.
12. Aygün, N. (2007). Kafkasya'da Rus-Osmanlı Mücadelesi ve Kars Dolaylarında Sınır ihlalleri, 1826. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (6).
13. Azeri, A. (1996). *Azadistan Devleti ve Şeyh Muhammed Hıyabani*. Ankara: Elila Yayınları.
14. Bağcı, H., & Sinkaya, B. (2006). Ortadoğu Projesi ve Türkiye: AK Parti'nin Perspektifi. *Akademik Orta Doğu*, 1(1), 21-37.
15. Bilbilik, E. (2006). Petro – Nükleer İran ve ABD. *Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi*.
16. Bilge, M. S. (2006). *Osmanlı Devleti ve Kafkasya*. Eren Yayıncılık.
17. Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü, (2020). 15.06.2020 tarihinde <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
18. Bolat, G. (2013). *Anglo-Persian Oil Company'den British Petroleum'a (BP): İngiltere'nin İran'daki Petrol Macerası*. History Studies Dergisi, Sayı 5, 22.

19. Brockelmann, C. (1992). *İslam Ulusları ve Devletleri Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
20. CACO. (2015). Ortadoğu ve Arka Plan. In *Orta Asya İşbirliği Örgütü Central Asian Cooperation Organization*.
21. Çaşın M. H., “İran’ın İki Deniz Jeopolitiğine Dayalı Stratejik Değişim Arayışları” Avrasya Dosyası, İran Özel, Cilt 5, Sayı 3, 1999
22. Ceylan, A., & Uslu, İ. (2012). 1 Mart Tezkeresinin Türk Dış Politikasına Etkisi.
23. CIA, (2020). 12.03.2019 tarihinde www.cia.gov adresinden alınmıştır.
24. Cihangir, İ. (2010). *İkili ve bölgesel güvenlik unsurları ve Türkiye-İran ilişkilerine yansımaları*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
25. CNN. (2010). Anlaşma tamam, nükleer takas Türkiye’de. CNNTÜRK. (2020).11.06.2020 tarihinde <https://www.cnnturk.com/dunya/suudi-arabistan-petrol-tesislerimiz-bomba-yuklu-drone-ile-saldirdilar>
26. Çandar, C. (2020). Türk Dış Politikasında Eksen Tartışmaları, çok kutuplu dünya için yeni bir vizyon.
27. Çay, A. (2009). *Türkiye Dışı Türk Tarihi Kaçarlar (1779-1925)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
28. Çetin, A. (2012). *Arap Baharı ve Türkiye*. Çavşam yayınevi.
29. Çetin, F. (2017). Osmanlı-Safevi Rekabetinin Osmanlı Resmi İdeolojisine Etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 12–28.
30. Dağı, Z. (2006). *Doğu’dan Batı’ya Dış Politika: AK Partili Yıllar*. Ankara: Orion.
31. Davutoğlu, A. (2015). “Stratejik Derinlik,” *Türkiye’nin Uluslar Arası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
32. DEİK. (2012). İran Ülke Bülteni. İran Ülke Bülteni.
33. DEİK. (2015). İran Ülke Bülteni. DEİK.
34. DEİK. (2017). 01.04.2020 tarihinde, <https://www.deik.org.tr/uploads/iran-ulke-bulteni-ekim-2017-2.pdf> adresinden alınmıştır.
35. Dialılı, M. R., & Kellner, T. (2013). *Arap Baharı karşısında İran ve Türkiye*. İstanbul.
36. Dilek, K. (2007). *İran’da Meşrutiyet Hareketi ve Dönemin Siyasi Gelişmeleri*. Akademik Ortadoğu Dergisi, Sayı 2
37. Dinçer, O. B., & Kutlay, M. (2012). Türkiye’nin Ortadoğu’daki Güç Kapasitesi Mümkünün Sınırları’ Ampirik Bir İnceleme.
38. Doğan, S. (2016). Türkiye-İran İlişkilerinde Suriye Faktörü: Risk Üçgeninde İstikrar Arayışı.
39. Domazeti, R. (2018). İdeoloji ile Jeopolitik Gerçekler Arasında İran’ın Filistin Politikaları.
40. Dünya Bülteni. (2018). Şah İsmail’in Yavuz’dan son isteği. 10 Ekim 2019 tarihinde, <https://www.dunyabulteni.net/tarihte-bugun/sah-ismail-in-yavuz-dan-son-istegi-h128618.html> adresinden alınmıştır.

41. Əfəndiyev, O. (2007). *Azərbaycan Səfəvilər Dövləti*. Bakı: Şərq-Qərb
42. EIA. (2020). 15.06.2020 tarihinde <https://www.eia.gov/international/analysis/country/IRN> adresinden alınmıştır.
43. EPDK. (2012). Enerji Yatırımcısı El Kitabı. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu.
44. Erol, O. (2007). *İran İç Politikasında Azerbaycan Türkleri (1906-2006)*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
45. Ersun, Ö. (2006). İran ile Nükleer Kriz Tırmanıyor. *Stratejik Analiz*, 8.
46. Eruysal, E. (2010). *Economic relations between Turkey and Iran from 1990 to 2010: A Turkish perspective*. ODTÜ.
47. Fisher, M. (2015). 03.03.2020 tarihinde <http://www.vox.com/2015/4/2/8336219/iran-nuclear-deal-plain> adresinden alınmıştır.
48. GASOPEC. (2015). İran'ın Doğalgaz Rezervleri.
49. Genççiftçi, K. (2015). *AK Parti Hükümetleri Döneminde Türkiye – İran ilişkileri*. İstanbul Üniversitesi.
50. Girgin, Y. (2015). İran'a Ambargo Kalkmalı mı?,” İş Konseyi Bildirgeleri. Sabah Gazetesi.
51. Gök, N. (2019). *Türkiye-İran ilişkileri (1917-2017)*. Selçuk Üniversitesi.
52. Gök G. (2005). İran'ın Bölgesel Politikaları ve Türk – İran ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze
53. Gökdağ, B. A. Ve Heyet, R. (2013). *İran Türklerinde Kimlik Meselesi*. Bilig Dergisi, Sayı 30
54. Görçün, Ö. (2016). *İslam devrimi Sonrası Türkiye İran İlişkileri*. Trakya Üniversitesi.
55. Graham, F., & Lesser, İ. O. (2000). *Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Konumu*. İstanbul: Alfa Yayınları.
56. Günay, B. (2011). Türkiye'nin Eksen Kayması mı, Yoksa? 15.05.2020 tarihinde <http://www.balturk.org.tr/turkiyenin-eksen-kaymasi-mi-yoksa-turkiyenin/> adresinden alınmıştır.
57. Gürcemal, D. (2016). *Uluslararası Politigi Açısından Türkiye-İran İlişkileri*. Yüzyıl Üniversitesi.
58. Gürkaş, B. (2011). Türkiye-İran İlişkileri. *TASAM – Tratejik Öngörü*, 6.
59. Günay A. (2012). *Ak Parti Dönemi Türkiye-İran İlişkileri ve Medyadaki Yansımaları (Radikal ve Yeni Şafak Gazetelerinin Karşılaştırılması)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
60. Gündoğan, Ü. (2011). *Geçmişten Bugüne İran İslam Devrimi: Genel Değerlendirme*. Ortadoğu Analiz Dergisi, Sayı 29, 94.
61. Gündüz T. 'Safeviler',TDV İslâm Ansiklopedisi, C.35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008. 11.06.2020 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/safeviler> adresinden alınmıştır.

62. Haber, (2020). 11.06.2020 tarihinde <http://www.haber7.com/dunya/haber/2931439-suleymani-olayi-sonrasi-nijerya-alarmda/?detay=2> adresinden alınmıştır.
63. Hafezeniya, M. R. (2017). İran Jeopolitiği ve Siyasi Coğrafyası. Ankara: İraniyat Yayınları.
64. Harita Genel Müdürlüğü, (2020). 06.06.2020 tarihinde, <https://www.harita.gov.tr/urun-142-1-2-750-000-olcekli-iran-fiziki-haritasi.html> adresinden alınmıştır.
65. Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, 1994
66. Hourcade B. (2000). “İran”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul
67. Hurriyet, (2020). 11.06.2020 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/suudi-arabistandaki-petrol-tesislerine-saldiri-petrol-fiyatlari-yuzde-19-artti-41331226> adresinden alınmıştır.
68. Iran Country Profile, 2003
69. İnät, K., & Telci, İ. N. (2009). Türkiye’nin İran, İsrail, Filistin ve Suriye Politikası 2009.
70. İpşirli, M. (2002). *Osmanlı Vekainamelerinde İran Tarihten Günümüze Türk-İran İlişkileri Sempozyumu*.
71. İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği, İran İslam Cumhuriyeti Uygarlıkları Diyalog Çağrısının Mimarı, Ankara-2001
72. Kahraman E. (2013). *2000’li Yıllarda Türkiye-İran İlişkilerini Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü. Antalya
73. Kamvara ve Hassan-Yari, (2004). Suspended Equilibrium in Iran’s Political System
74. Karacan, O. (2013). *1906 İran Meşrutiyeti*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
75. Karacasulu, Z. N. (2010). *Türk Dış Politikasında İran*. Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyum Tebliğleri: Yeni Dönemde Türk Dış Politikası
76. Karadeniz, Y. (2006). *İran’da Sömürgecilik Mücadelesi ve Kaçar Hanedanı (1795 – 1925)*. İstanbul: Bakış Yayınları.
77. Kaştan, Y. (2007). Atatürk Dönemi Türkiye-İran Siyasi ve Ekonomik İlişkileri. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi* (ss. 1783–1796). Ankara.
78. Kaya, M. (2009). *İran Türkleri*. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Sayı 180, 141
79. Kaygusuz, H. (2009). *İran Azerbaycanı’nın Sosyo-Kültürel Yapısı ve Siyasal Coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
80. Keskin, A. (2009). İran’ın Doğal Gaz Siyaseti ve Türkiye. 03.04.2020 tarihinde <https://www.gunaz.tv/az/meqaleler/iran-in-dogal-gaz-siyaseti-ve-turkiye-arif-keskin-m11134> adresinden alınmıştır.

81. Kılıç, R. (2001). *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, İstanbul: Tez Yayınları.
82. Kıraç, S., & İlhan, B. (2010). Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortaklı Politikalar. *Milli Eğitim*, 188, 191–201.
83. Kırgöz, S. (2016). AKP Dönemi Türkiye-İran İlişkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi.
84. Kobal, M. (2014). İran'la Pahalı Gaz Davası Başlıyor. *Al Jazeera Türk Dergisi*, 4.
85. Kimya, O. (2018). Nadir Şah Afşar Dönemi Osmanlı-İran Münasebetleri İle İlgili Türkiye'de Yapılan Akademik Çalışmalar. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5(14), 48–66.
86. Konya Ticaret Odası İran Raporu, 2018
87. Korkmaz, Y. (2014). *İran Suriye Bölgesel ittifakı ve Arap Baharı Sürecine Yansıması*. İstanbul: Matbuat Yayınları.
88. Köse, T. (2006). İran Nükleer Sorunu: Diplomasinin imkânlarını Yeniden Düşünmek.
89. Kütükoğlu, B. (1993). *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
90. Laçiner, A. (2017). *İran'da Yaşam Mücadelesi Veren Türk Topluluğu: Ha-laçlar*. 12.03.2020 tarihinde <http://tebaren.org/?p=1278> adresinden alınmıştır.
91. Maleki A, "Decision Making in Iran's Foreign Policy: A Heuristic Approach", *Journal of Social Affairs*; Vol. 19, No. 73, Spring 2002
92. Maloney, S. (2015). Debating the deal: Understanding five core issues at stake in an Iran nuclear accord.
93. Mehmetov, İ. (2009). *Türk Kafkası'nda Siyasi ve Etnik Yapı Eski Çağlardan Günümüze Azerbaycan Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
94. Memmedli M.ve Memmedli S. (2018). *Doğu Anadolu'daki Ermeni Faaliyetleri (1914 – 1918)*. ANKASAM Bölgesel Araştırmalar, Sayı 2
95. Mirbaghari, F. "Shi'ism and Iran's Foreign Policy" *The Muslim World*, Vol.94, October 2004
96. Mokhtarpour, A. (2012). *İran Devlet Modeli*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
97. Muran, A. A., & Gürkan, A. (2009). Humeyni Ve Ahmedinejad Dönemi İran Dış Politikasının Karşılaştırmalı Analizi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 10–27.
98. Mustafayev, Ş. (2015). *XXVIII.-XX. Yüzyıllarda Tarihi Azerbaycan Top-rağı – İrevan Hanlığı'nın Arazisine Ermenilerin Göç Ettirilme Politikası*. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 91
99. Naskali E. "İran", TDV İslâm Ansiklopedisi, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.
100. Oğuz S., Çakır R., Hatemi'nin İran'ı, İletişim Yayınları, İstanbul 2000

101. Oran, B. (2013). *Türk dış politikası: 1919-1980*. İstanbul: İletişim Yayınları.
102. Osmanlı Padişahları. 06.06.2020 tarihinde, <http://www.osmanli700.gen.tr/olaylar/olayk9.html> adresinden alınmıştır.
103. Oran, B. (2013). *Türk dış politikası: kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar (2001-2012)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
104. Ögütücü, N. (2019). *Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekatları nezdinde devletin paramiliter ve militer operasyonlarından doğan sorumluluğu*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
105. Olson, R. (2004). *Turkey-Iran Relations 1979-2004*.
106. Oran, B. (2013a). *Türk dış politikası: 1919-1980*. İstanbul: İletişim Yayınları.
107. Oran, B. (2013b). *Türk dış politikası: kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar (2001-2012)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
108. Özcan, Nihat Ali (2006). "İran Sorununun Geleceği Senaryolar, Bölgesel Etkiler ve Türkiye'ye Öneriler", TEPAV Raporu, TEPAV Ortadoğu Çalışmaları-I, 2006
109. Özer, D. (2015). Güvenilmez Enerji Tedarikçisi. AlJazeera Türk Dergisi, 9.
110. Özpek, B. B. (2012). En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu. *Ortadoğu Etütleri*, 3(2), 192–193.
111. Özşahin, M., (2007) *Güney Azerbaycan'da Bağımsızlık Hareketleri ve Güney Azerbaycan'ın Türk Dünyası İçin Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze
112. Paşa, A. C. (1994). *Tarih-i Cevdet*. (Dündar Günday, Ed.). İstanbul.
113. Poyraz, E. (2009). *Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye*.
114. Rahimi, F. (2010). *İran Türklerinin Eski Tarihi*. İstanbul: IQ Yayıncılık.
115. Resmi Gazete. (2020). Milletlerarası Andlaşma.
116. Roshandel J., "How the Decision-Making Process evolved, Security Dialog", Iran's Foreign and Security Policies Vol. 31 no. 1, March 2000
117. Salihli, E. (2011). Ortadoğu'da Oluşan Yeni Dengeler ve Şii Hilali Söylemi. *Bilge Strateji*, 2(4).
118. Saray, M. (1999). *Türk İran İlişkileri*.
119. Sarıaslan, F. (2013). 2000'li Yıllarda Türkiye-İran Ekonomik ilişkileri. Akademik Orta Doğu: Altı Aylık Orta Doğu Araştırmaları Dergisi, 7(14), 64–91.
120. Sarıkaya, Y. (2012). *Geçmişten Günümüze İran: Tarih, Siyaset, Toplum ve Kültür*. Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı Dış Politika Araştırmaları Merkezi Raporu, Sayı 2.13, Ankara
121. Saydam, A. (1993). *Kafkasya'da Bağımsızlık Mücadeleleri ve Türkiye*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Kafkasya ve Orta Asya Ülkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi.
122. Şenocak, B. (2016). *Filistin sorunu ve Türkiye'nin AK Parti hükümetleri dönemindeki Filistin politikası*. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

123. Seta, (2016). 12.03.2020 tarihinde, <https://docplayer.biz.tr/41071044-Seta-iran-dosyasi-i-tarihsel-perspektifte-turkiye-iran-iliskileri-ve-nukleer-sorun-iran-nukleer-sorunu-diplomasinin-imkanlarini-yeniden-dusunmek.html> adresinden alınmıştır.
124. Seta, (2009). 15.06.2020 tarihinde <https://tdpyilligi.setav.org/tdp/turk-dis-politikasi-yilligi-2009.pdf> adresinden alınmıştır.
125. Silahçioğlu, D. (2006). *ABD/İsrail-İran Denklemi ve Türkiye*. Günizi Yayıncılık.
126. Şimşir, B. (1992). *İngiliz Belgelerinde Atatürk*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
127. Soofizadeh, A. (2014). *Osmanlı ve İran Meşrutiyeti Karşılaştırması*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 35
128. Sönmezoglu, F. (2006). II. Dünya Savaşı'ndan Günümüze "Türk Dış Politikası." İstanbul: Der Yayınları.
129. Sönmezoglu F. (2000). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul
130. Taflıoğlu, S. (2012). *İran Türk Safevi Devleti'nin Kuruluşu ve Türk Tarihine Stratejik Etkisi*. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi, Sayı 13
131. Tapper R. (2010), TDV İslâm Ansiklopedisi, C.38, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010 12.03.2020 tarihinde, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/sahseven>) adresinden alınmıştır.
132. Taş, G. (2014). *İran'ın Ulusal Bütünlüğü ve Güney Azerbaycan Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
133. Taştekin, F. (2014). Eğitim-donat: Bir bataklık hikâye daha. Radikal.
134. Tebriz araştırmaları Enstitüsü (2019). 12.03.2019 tarihinde <http://tebaren.org/?p=1105> adresinden alınmıştır.
135. Ticaret Bakanlığı. (2018). Ülke Dosyası. Ülke Masaları Bülteni, 1
136. Ticaret Bakanlığı. (2019). Ülke Masaları Bülteni. Ülke Masaları Bülteni, 8, 8-9.
137. Ticaret Bakanlığı. (2020a). Genel Ekonomik Durum. 2 Nisan 2020 tarihinde <https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/ulke-profilii/genel-ekonomik-durum> adresinden alınmıştır.
138. Ticaret Bakanlığı. (2020b). İran'ın Genel Dış Ticareti. 2 Nisan 2020 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/ulke-profilii/dis-ticaret> adresinden alınmıştır.
139. Ticaret Bakanlığı. (2020c). Türk Turizmüne İran'ın Katkısı. 2 Nisan 2020 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/blog/ulkelerden-ticari-haberler/iran/turk-turizmune-iranin-katkisi> adresinden alınmıştır.
140. Uyar, E. (2007). *Türk-İngiliz Siyasal İlişkileri (1929-1936)*. Antalya: Yeni-Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.
141. Uygur, H. (2012). İran ve Arap Baharı.

142. Uygur, H. (2017). Yeni dönemde Türkiye-İran ilişkileri.
143. Ürküt, H. (2013). *İran nükleer programının uluslararası aktörlerin tehdit algılamalarına ve Türk dış politikasına etkisi*. Kara Harp Okulu Komutanlığı.
144. Wikipedia. (2020a). 01.04.2020 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/İran> adresinden alınmıştır.
145. Wikipedia. (2020b). 15.06.2020 Tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/İran_İslam_Devrimi adresinden alınmıştır.
146. Wikiwand. (2020c) 06.06.2020 tarihinde <https://www.wikiwand.com/tr/Saf%C3%AE> adresinden alınmıştır.
147. Wikipedia. (2020d) 01.04.2020 tarihinde <https://en.wikipedia.org/wiki/Iranrud#/media/File:Iranrood.png> adresinden alınmıştır.
148. Yazgan E. (2019). 20. Yüzyılda İran Siyasetinde Azerbaycan Türklerinin Rolü (1900-1979). Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Politik Ekonomi Anabilim Dalı, Karabük
149. Yeşilot, O. (2008). *Türkmençay Antlaşması ve Sonuçları*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 36
150. Yılmaz, M. (2015). *Suriye krizi ekseninde Türkiye-İran ilişkileri*. Atılım Üniversitesi.
151. Zeybekçi, N. (2015). İran ile Yaşanan Ekonomi.